

H. Ekrem Cunedioğlu¹
Kalkınma Programı Direktörü

TÜRKİYE'DE GENÇLİK VE SİYASET: BİRİKMiŞ BİR MESAFE

Türkiye'de siyaset, 2016 sonrasında ivme kazanarak giderek ie kapandı; gündem, kurumlar ve siyasi dil gençlerin yaşam dünyasından uzaklaştı (Sak, 2026). Bu süreçte gençlik, siyasetin öznesi değil, siyasi söylemin nesnesi oldu: Seçim aritmetiğinde hesaba katılan, ancak temsil mekanizmalarında nadiren yer bulan bir demografik kategori. 2023 genel seçimlerinde 600 milletvekilinin yalnızca beşi 18-30 yaş aralığındaydı; oysa bu yaş grubu toplam seçmen kitlesinin yaklaşık dörtte birini oluşturuyordu (GoFor ve KONDA, 2024).

Peki, gençler bu dışlanmaya nasıl karşılık verdi? Basit bir kopuş hikâyesi anlatmak mümkün değil. Türkiye'deki gençler siyaseti takip ediyor, gündemin farkında. Ancak bu takip umut değil, başka bir şey üretiyor. Tam olarak ne ürettiği, bu yazının sorusu.

Yanıtı bulmak için yalnızca tutum anketlerine değil, bu tutumların nasıl biriktiğine bakmak gerekiyor. Son 13 yılda Türkiye'deki gençler seslerini yükseltmek istediklerinde engellerle karşılaştı; sandığa olan güvenlerini sarsan gelişmeler yaşandı; hukukun güvence sağlayacağına olan inançları sınıandı. Bu deneyimlerin birikmesi, gençlerle siyaset arasında bugün gözlemlediğimiz mesafeyi inşa etti.

Bu değerlendirme notu, söz konusu mesafenin nasıl oluştuğunu, verilere nasıl yansıdığını ve nereye gittiğini soruyor. Küresel bağlamdan Türkiye'ye özgü gelişmelere, kırılma noktalarından güncel halkaya uzanan bu analiz, kaybedeni sormadan önce neyin biriktiğini anlamaya çalışıyor.

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1459>

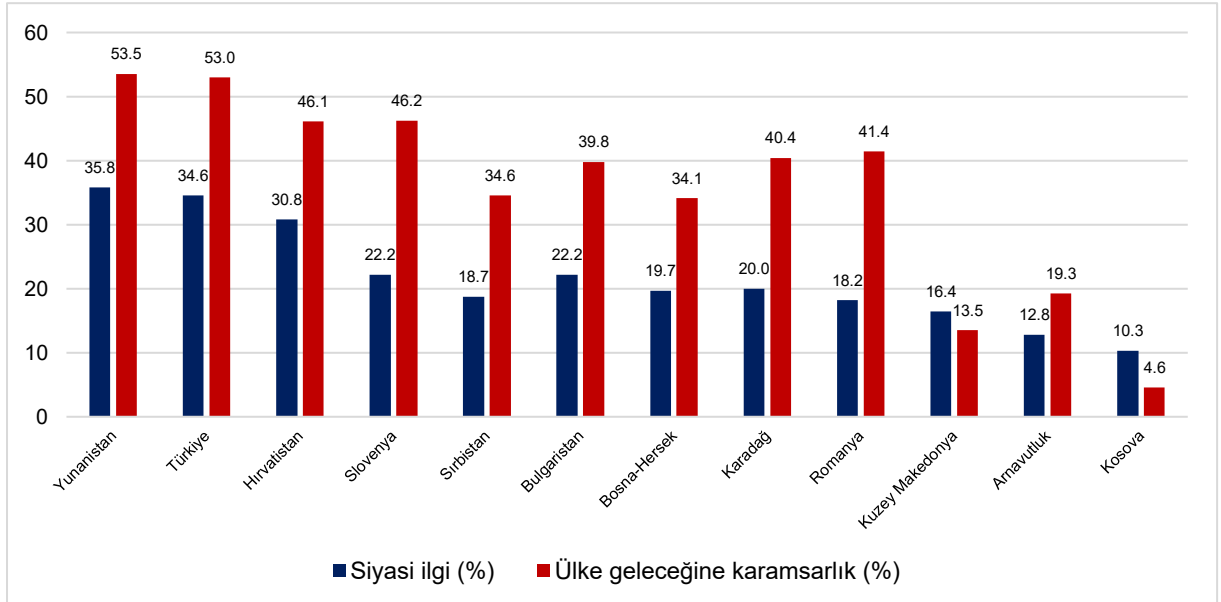
Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

1. KOPUŞ KÜRESEL, BİRİKİM YEREL

Z kuşağının kurumsal siyasetten uzaklaşması tek bir ülkenin sorunu değil. ABD'de 18-29 yaş grubunun cumhurbaşkanlığı kurumuna "çok fazla" ya da "oldukça fazla" güven duyduğunu söyleyenlerin oranı %13-14'e geriledi (Hrynowski ve Marken, 2023). 2024 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde 15-24 yaş grubunun katılımı altı puan düştü; oy kullanmayan gençlerin beşte biri gerekçe olarak "oylamanın anlamlı bir değişim yaratmayacağı" inancını gösterdi (Lavizzari, 2025). Dünya genelinde oy verme ve parti üyeliği gibi kurumsal katılım biçimleri gerilerken protesto, boykot ve çevrim içi aktivizm yükseliyor (Grasso ve Giugni, 2022). Bu uzaklaşma her gelir grubunda eşit işlemiyor: CIRCLE'ın 2024 araştırmasına göre, mali açıdan güvenceli gençlerin yerel gruplara katılım oranı %30 iken maddi güçlük içindeki gençlerde bu oran %19'a geriliyor (Booth ve Medina, 2025). Sorun yalnızca siyasi değil; aynı zamanda ekonomik ve yapısal.

Türkiye de bu küresel eğilimin dışında değil; ama Türkiye'deki tablo daha derin bir birikim taşıyor. Friedrich-Ebert-Stiftung'un (FES) 12 ülkeyi kapsayan Güneydoğu Avrupa araştırmasına göre Türkiye'deki gençlerin %34,6'sı siyasi meselelere ilgi duyduğunu belirtiyor; bu oran bölgede Yunanistan'ın ardından ikinci sırada. Ancak aynı araştırmada ülkenin geleceğini şimdikinden daha kötü görenler de %53 ile yine ikinci sırada (Hasanović vd., 2024). Şekil 1.1, bu iki eksen üzerinde 12 ülkenin konumlanışını gösteriyor. Yüksek siyasi ilgiyle eş zamanlı yüksek karamsarlık: Türkiye bu tabloda Yunanistan'la birlikte bölgenin en belirgin örneği olarak öne çıkıyor. Siyaseti yakından izlemek ile ülkenin geleceğine umutla bakmak arasındaki bu makas, Türkiye'deki gençlik-siyaset ilişkisinin kendine özgü dokusunu ele veriyor.

Şekil 1.1. Siyasi İlgi ve Ülke Geleceğine Karamsarlık: Güneydoğu Avrupa'da 12 Ülke Karşılaştırması (2024, 14-29 yaş grubu)

Kaynak: Hasanović vd. (2024). Not: 14-29 yaş grubu. Siyasi ilgi: 1-5 ölçeğinde 4 veya 5 seçeneğini işaretleyenler (%). Karamsarlık: "Ülkenizin geleceğini nasıl görüyorsunuz?" sorusuna "şimdikinden daha kötü" yanıtını verenler (%).

Batı demokrasilerinde kopuşu besleyen şey ağırlıklı olarak performans hayal kırıklığıdır; hükümetler vaat ettiklerini yapamıyor, partiler gençleri temsil etmiyor. Türkiye'de bu boyuta ek olarak yapısal kısıtlamalar devreye giriyor: özgürlüklerin daraldığı, seçim adaletinin sorgulandığı, hukukun öngörülemez işlediği bir ortam. Bu fark GoFor ve KONDA'nın verilerinde somutlaşıyor. Gençlerin siyasi parti üyeliği oranı 2013'ten 2021'e sekiz yılda %9'dan %9,8'e çıktı; neredeyse değişmedi. Sonraki üç yılda ise %5'e indi (GoFor ve KONDA, 2024). Sekiz yılda sabit kalan bir oranın üç yılda yarıya inmesi, salt performans hayal kırıklığıyla açıklanamaz.

Bu kopuşun arka planında iki yapısal etken belirleyici; birincisi ekonomik güvencesizlik. TÜİK'in 2026 yılı birinci çeyrek verilerine göre, 15-24 yaş grubunda NEET oranı %23,6; OECD'nin "Education at a Glance 2025" raporunda ise Türkiye bu göstergede üye ve ortak ülkeler arasında yalnızca Güney Afrika'nın gerisinde kalıyor (TÜİK, 2026; OECD, 2025). Ekonomik kaygı gündelik hayata da sinmiş durumda: TOG ve KONDA'nın 2025 verisine göre "parasız kalıp muhtaç duruma düşmekten korkuyorum" önermesine gençlerin %49'u "kesinlikle doğru", %29'u "doğru" yanıtını veriyor; başka bir deyişle her on gençten sekizi yoksullaşmaktan korkuyor (TOG ve KONDA, 2025). İstihdamdaki gençlerin %25,4'ü, eğitim düzeyinin yaptığı işin gerektirdiğinden yüksek olduğunu belirtiyor; Habitat Derneği'nin araştırmasında katılımcıların %50,5'i devlet memurluğuna atanmada torpilin liyakatten daha belirleyici olduğunu düşünüyor (TÜİK, 2025; Habitat Derneği, 2025). Kurumsal kanallara duyulan güvencesizlik yalnızca siyasi alanda değil, iş piyasasında da pekişiyor.

İkinci yapısal etken değer temelli kutuplaşma. İstanbul Ekonomi Araştırma ve Friedrich Naumann Vakfı'nın (İEA/FNF) 2024 araştırması, genç kesimler arasındaki asıl fay hatlarının ekonomik değil sosyal konularda (evlilik dışı ilişki, LGBTİ+ hakları, din eğitimi) belirginleştiğini ortaya koyuyor. Siyasi görüşü açıklayan en güçlü değişken ekonomik sınıf değil dindarlık düzeyi; coğrafi kutuplaşma endeksi 2002'deki 0,186'dan 2023'te 0,232'ye yükseldi, 30 büyükşehrin 21'inde artış gözlemlendi (İEA/FNF, 2024). Sonraki bölümlerde ele alınan temsil açığını salt kuşaksal bir sorun değil, bu değer ayrışmasının da sonucu olarak okumak gerekiyor.

Bu iki etken Türkiye'deki kopuşu daha erken başlatmış ve daha hızlı derinleştirmiştir. İstanbul Ekonomi Araştırma ve Friedrich Naumann Vakfı'nın 2021 araştırması günümüzdeki tablonun sinyallerini o tarihte zaten kaydetmişti: gençlerin %33'ü bir sonraki seçimlere katılmayabileceğini belirtmiş, siyasi partiler en güvensiz kurumlar arasında ikinci sıraya yerleşmiş, "ancak geçiniyorum" diyenlerin oranı %31 olarak ölçülmüştü (İEA/FNF, 2021). Dördüncü bölümde sunulacak 2025 verileriyle karşılaştırıldığında bu üç göstergede de belirgin bir kötüleşme görülüyor. Mekanizmalar 2013'ten başlayarak işlemeye başlamıştı; 2021 bunun bir ara fotoğrafı, 2025 ise birikimin bugünkü ölçüsüdür.

Norris'in "eleştirel vatandaşlar" kavramı bu konumu tanımlar: demokratik değerlere bağlılığı kurumsal performanstan bağımsız koruyan, ama kurumların bu bağlılığı karşılamadığını düşünen bireyler (Norris, 1999). Türkiye'deki gençlerin tutumu bu tanımla örtüşüyor. Ancak sonraki bölümlerin anlatısı bu tutumun nasıl oluştuğunu gösteriyor: sesin kısıldığı, sandığın sorgulandığı, hukukun öngörülemez işlediği 13 yıl bu konumu bir tercih olmaktan çıkarıp dayatılmış bir sonuca dönüştürdü.

2. SİYASETİ İZLEMEK UMUT VERMİYOR

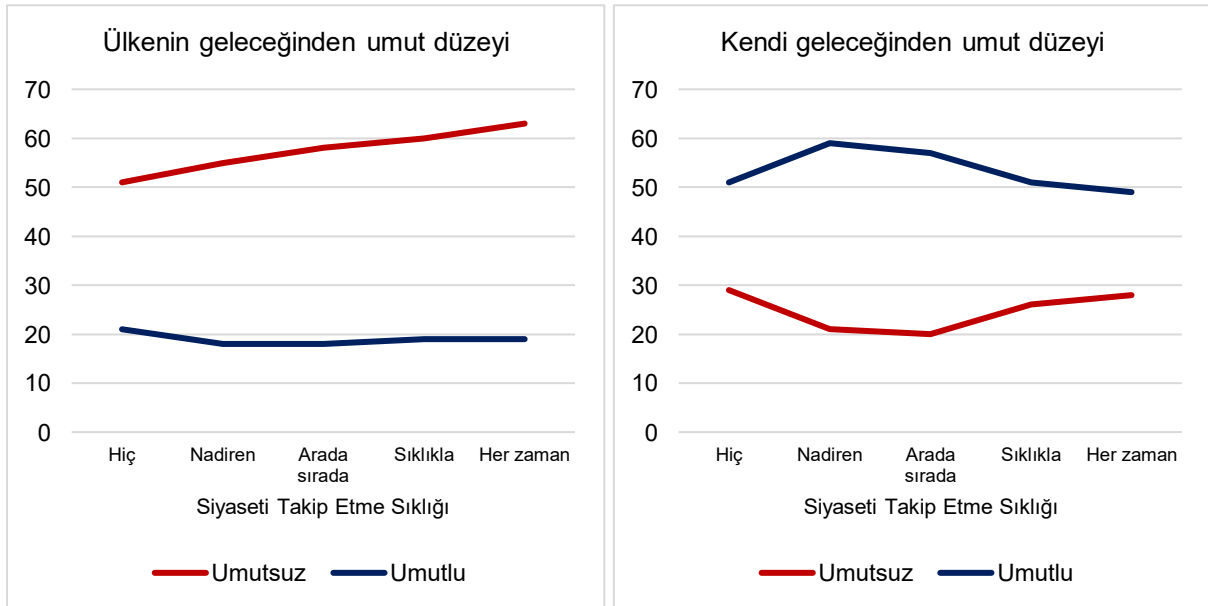
Türkiye'de gençlerin siyasi gündem takibi, bölgenin en yüksek oranlarından biri ancak bu takip katılımı değil, hayal kırıklığını besliyor. Siyaset ne kadar yakından izlenirse ülkenin geleceğine dair umut o denli azalıyor. 23 Araştırma, Ocak 2024'te 18-30 yaş grubundan 2.157 kişiyle gerçekleştirdiği araştırmada ülkenin geleceğine ve kişinin kendi geleceğine ilişkin iki ayrı umut sorusunu siyasi gündem takip sıklığıyla çaprazladı (23 Araştırma, 2024).

Tablo açık. Siyasi gündemi hiç takip etmeyenlerde ülkenin geleceğine dair umutsuz olanların oranı %51. Bu oran takip sıklığıyla birlikte düzenli biçimde yükseliyor: nadiren takip edenlerde %55, arada sırada %58, sıklıkla %60, her zaman takip edenlerde %63 (23 Araştırma, 2024). Artış tek yönlü ve kesintisiz; araştırma bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu teyit ediyor.

Aynı soru kişisel geleceğe uygulandığında ise takip sıklığı arttıkça kendi geleceğinden umutsuz olanların oranında da hafif bir artış gözlemleniyor; ancak araştırma bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını teyit ediyor. Şekil 2.1, her iki tabloyu yan yana gösteriyor.

İki bulgu bir arada okunduğunda mesaj net. Siyaseti takip etmek ülkenin geleceğine karamsarlığı artırıyor, kişisel umuda dokunmuyor. Bu bulgu nedensellik kurmaz; yalnızca yönü gösterir. İki yorum mümkün: siyaseti yakından izleyenler tablonun ne denli karamsar olduğunun farkında oldukları için umutlarını kaybediyor olabilir; ya da zaten ülkenin geleceğine kaygıyla bakanlar bu kaygıyı beslemek üzere siyaseti daha sıkı izliyor olabilir. Her iki yorum da aynı sonuca işaret ediyor; mevcut siyaset, onu yakından izleyenlerde umut üretmiyor.

Şekil 2.1. Siyasi Gündem Takip Sıklığı ve Umutsuzluk Oranları: Ülkenin Geleceği ile Kişisel Gelecek Karşılaştırması (Ocak 2024, %)

Kaynak: 23 Araştırma Gençlerin Gelecek Perspektifleri (2024). Not: 18-30 yaş grubu, n=2.157, Türkiye'nin 26 NUTS-2 bölgesinden nüfusa orantılı örneklem.

23 Araştırma'nın genel örnekleminde ülkenin geleceğinden umutsuz olanların oranı %58 iken kendi geleceğinden umutsuz olanların oranı yalnızca %23 (23 Araştırma, 2024). Bu 35 puanlık

makas, gençlerin henüz bireysel olanaklarına inandığını ama ülkenin geleceğine olan güvenlerini yitirdiklerini gösteriyor. Gelir grubuna göre bakıldığında tablo daha da netleşiyor: ülkenin geleceğinden umutsuz olanların oranı düşük gelir grubunda %59, orta gelirden %53, yüksek gelirden %47'ye geriliyor. Kişisel gelecek algısı ise gelir grubundan bağımsız seyrediyor; en düşük gelir grubunda %23, en yüksek gelir grubunda %26, fark istatistiksel olarak anlamlı değil. Sistem aracılığıyla yukarı çıkma imkânı en kısıtlı olan, dolayısıyla bu sistemin işlemesine en çok ihtiyaç duyan kesim, aynı zamanda o sistemin ülkeyi daha iyi bir yere taşıyacağına en az inanan kesimdir.

Habitat Derneği'nin 2017'den bu yana yürüttüğü araştırmalar da aynı yönü işaret ediyor: gençlerde yaşam memnuniyetsizliği 2017'deki %28,9'dan 2025'te %41,9'a yükseldi (Habitat Derneği, 2025). Birikim uzun soluklu; bir sonraki bölüm bu birikimin hangi somut deneyimlerden geçerek oluştuğunu gösteriyor.

3. SESİN KISILDIĞI, SANDIĞIN SORGULANDIĞI, HUKUKUN BELİRSİZLEŞTİĞİ YILLAR

Bu karamsarlık boşlukta oluşmadı. Son 13 yıl, üç ayrı kanalda biriken somut deneyimlere işaret ediyor: sesin kısılması, sandığa duyulan güvenin sarsılması ve hukuki belirsizlik. Her biri gençlerin sisteme olan güveninin farklı bir bileşenini aşındırdı. Tablo 3.1 bu sürecin kronolojik haritasını sunuyor.

Tablo 3.1. Türkiye'de Gençlik-Siyaset Mesafesini Besleyen Olaylar ve Mekanizmalar (2013-2026)

Yıl	Olay	Kısa Açıklama	Ses Kısma	Sandığa Güvensizlik	Kurumsal Öngörülemezlik
2013	Gezi Parkı Direnişi ve sonraki yargılama süreci	Geniş katılımlı sivil isyan, orantısız polis müdahalesi, Kavala'nın belirsiz yargı süreci			
2013	ODTÜ Yılbaşı Yürüyüşü	Geleneksel üniversite yürüyüşüne ilk polis müdahalesi			
2015	İstanbul Onur Yürüyüşüne yasak	13 yılda ilk yasak; sonraki yıllarda genişleyerek devam etti			
2015	7 Haziran seçimleri ve kasım yeniden seçimi	Çoğulcu meclis tablosunun koalisyona dönüşmemesi; beş ayda yeniden seçim			
2015	Ankara Gar Saldırısı	Barış mitinginde 109 can kaybı; devletin koruyucu kapasitesine güven sarsıldı			
2016	Barış Bildirgesi Kuvuşturmaları	Ocak 2016'da 2000+ akademisyen imzaladı; OHAL öncesi başlayan kuvuşturmalar OHAL döneminde hızlandı			
2016	Darbe Girişimi ve Olağanüstü Hal	2 yıl süren OHAL; KHK'larla üniversitelerden ihraçlar			
2017	Anayasa Referandumu	YSK'nin mühürsüz oy pusulalarını geçerli sayması tartışması; %51,4 ile kabul			

Yıl	Olay	Kısa Açıklama	Ses Kısmı	Sandığa Güvensizlik	Kurumsal Öngörülemezlik
2017	Ankara'da LGBTİ Etkinliklerine Yasak	Valilik kararıyla süresiz yasak			
2017	Sosyal Medya Kısıtlamaları ve Wikipedia Yasağı	Wikipedia erişime kapatıldı; sosyal medyaya dönemsel erişim engelleri getirildi			
2019	İstanbul Seçiminin İptali	13 bin oy farkıyla kazanılan seçim iptal edildi; yenileme seçiminde muhalefet farkı açtı			
2021	Boğaziçi Üniversitesi Direnişi	Kayyum rektör ataması, 15+ ay süren direniş, yüzlerce gözaltı			
2021	İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme	Gece yarısı cumhurbaşkanlığı kararnamesi; yasama devre dışı bırakıldı			
2021	Barınamıyoruz Hareketi	Öğrenci konut krizine karşı başlayan sosyal medya ve kampüs eylemleri; barınak koşulları kamuoyuna taşındı, bazı üniversitelerde gözaltılar yaşandı			
2022	LGBTİ+ Yasakları Genelleşmesi	Onur Yürüyüşü ve LGBTİ+ etkinliklerine yönelik yasak tüm büyük şehirlere yayıldı; örgütlenme ve ifade alanı belirgin biçimde daraldı			
2022	İmamoğlu'nun Mahkûmiyeti	"Hakaret" gerekçesiyle mahkûmiyet; siyasi yasak kararı			
2023	Kahramanmaraş Depremleri	50 binden fazla can kaybı, koordinasyon tartışmaları, kurumsal güven sarsıldı			
2023	Can Atalay Milletvekilliği	Seçilmiş milletvekilinin koltuğuna oturması engellendi; AYM kararı uygulanmadı			
2023	Genel Seçim Süreci	AGİT/ODİHR: medyada eşitsiz temsil ve kampanya sürecindeki kısıtlamalar tespit edildi			
2024	YÖK Etkinlik Yasakları	YÖK, üniversite kampüslerinde belirli etkinlik ve toplantıları yasakladı; öğrenci örgütlenmesine yönelik idari kısıtlamalar genişledi			
2025	İmamoğlu'nun Tutuklanması	Muhalefet adayının tutuklanması ve aynı hafta diploma iptali			

Yıl	Olay	Kısa Açıklama	Ses Kısmı	Sandığa Güvensizlik	Kurumsal Öngörülemezlik
2026	Bilgi Üniversitesi Üç Günlük Kapatma	22 Mayıs'ta 20 binden fazla öğrencili üniversite kapatıldı; 25 Mayıs'ta karar geri alındı			
2026	CHP Kurultayı Butlan Kararı	Kasım 2023 kurultayı mutlak butlanla iptal edildi; YSK itirazı reddedildi			

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir. Not: Mavi hücreler "Ses Kısmı", gri hücreler "Sandığa Güvensizlik", kırmızı hücreler "Kurumsal Öngörülemezlik" mekanizmasına işaret etmektedir. Bir olay birden fazla mekanizmayla ilişkili olabilir. Kahramanmaraş depremleri kurumsal kapasite ve koordinasyon sorununu yansıttığından kırmızı kategoride yer almaktadır; bazı hâllerde maviyle (ses kısma) örtüşen boyutları da mevcuttur. 2026 yılına ait son iki satır (CHP Kurultayı Butlan Kararı ve Bilgi Üniversitesi Kapatma) beşinci bölümde ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Gençler seslerini yükseltmek istediklerinde ne oldu? Bu sorunun yanıtı tek bir olayla değil, birbirini izleyen bir dizi deneyimle şekillendi. Gezi'den Boğaziçi'ne, ODTÜ yürüyüşlerinden LGBTİ+ etkinliklerine uzanan örüntü, gençlerin kamusal alanda görünür olma imkânını giderek daralttı. 2016'da ilan edilen ve iki yıl süren olağanüstü hal döneminde yüzlerce akademisyen Barış Bildirgesi nedeniyle soruşturmaya muhatap olurken binlercesi KHK'larla üniversitelerden ihraç edildi. Bu süreç yalnızca bireysel özgürlükleri değil, fikir üretiminin ve kamusal tartışmanın kurumsal zeminini de sarstı. 2022'de de örüntü sürdü: Barınamıyoruz Hareketi'ne yönelik polis müdahaleleri ve YÖK'ün kampüs etkinlik yasakları aynı mekanizmanın yeni halkalarını oluşturdu.

GoFor ve KONDA araştırmasına göre herhangi bir toplumsal kuruluşa üye olmayan gençlerin %7'si, bu tercihlerinin gerekçesi olarak doğrudan fişlenme korkusunu gösteriyor. Bu oran muhalefet bloğunda, dini inancı olmayanlarda ve Alevi Müslümanlar arasında belirgin biçimde daha yüksek (GoFor ve KONDA, 2024). TOG ve KONDA'nın 17-25 yaş grubunu kapsayan karşılaştırmalı araştırma verisi, özgürlükleri konusunda endişeli olan gençlerin oranının 2015'teki %60'tan 2025'te %80'e yükseldiğini ortaya koyuyor (TOG ve KONDA, 2025). 23 Araştırma'nın 2025 araştırmasında ise katılımın önündeki en önemli engel olarak güvenlik endişesini gösterenlerin oranı %16 ile birinci sıraya yerleşiyor (23 Araştırma, 2025).

Sesini yükseltme imkânını yitiren genç kuşaklar için sandık uzun süre en meşru çözüm kanalı olarak kaldı. Bu inanç da zamanla sarsıldı. 2015'te 7 Haziran seçim sonuçlarının koalisyon hükümetine dönüşmemesi ve beş ay içinde yeniden seçime gidilmesi, seçmen iradesinin doğrudan yansımaya dair ilk ciddi soru işaretlerini doğurdu. 2017 anayasa referandumunda YSK'nın mühürsüz oy pusulalarını geçerli sayma kararı tartışmaları derinleştirdi. 2019'da 13 bin oy farkıyla kazanılan İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçiminin iptali bu sürecin en görünür kırılma noktalarından biri oldu. 2025'te İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun önce diploma iptali, ardından tutuklanmasıyla birikim yeni ve ağır bir halka kazandı. Sandık ile hukukun bu denli iç içe geçtiği bir süreçte, oy vermenin anlamlı bir değişim yaratıp yaratamayacağına dair sorgulama daha geniş bir kesime yayıldı.

Pew Research Center'in 2024 tarihli Türkiye araştırmasına göre 35 yaş altındaki gençlerin yalnızca %34'ü 2023 cumhurbaşkanlığı seçiminin adil biçimde gerçekleştiğine inanıyor; bu oran 50 yaş üstünde %52'ye yükseliyor (Clancy vd., 2024). Habitat Derneği'nin araştırmasında "seçimlerin adil yapıldığına inanmıyorum" ifadesini geçerli bulanların oranı %54,2 (Habitat Derneği, 2025). Bununla birlikte sandıktan tam bir kopuş söz konusu değil. GoFor ve KONDA araştırmasında gençlerin %46'sı değişim için en etkili yollar arasında oy vermeyi gösteriyor;

ancak aynı araştırmada kararsız ya da oy kullanmayacağını belirten gençlerin oranı da %46,1'e ulaşıyor (GoFor ve KONDA, 2024). Sandığa inancın tükenmediği ama tek başına artık yeterli olmadığı bu tablo, somut bir gerilimi yansıtıyor.

Sesin daraldığı ve sandığın sorgulandığı yerde hukuk son güvence olmalıydı. Ancak bu dönemde yargı bağımsızlığına yönelik kaygılar derinleşti. Kahramanmaraş depremlerindeki kurumsal koordinasyon tartışmaları, seçilmiş milletvekili Can Atalay'ın koltuğuna oturmasının engellenmesi ve Anayasa Mahkemesi kararının uygulanmaması hukukun işlevselliğine ilişkin ciddi soru işaretleri doğurdu. Bu süreçlerin her biri ayrı ayrı tartışmalı görünebilir; birlikte okunduğunda bir örüntüye işaret ediyor.

Araştırma verileri derin bir kutuplaşmayı yansıtıyor. GoFor ve KONDA araştırmasında Osman Kavala'nın tutukluluğunu haksız bulan gençlerin oranı %28, haklı bulanların oranı %35; ancak bu görüşlerin siyasi tercihle örtüşmesi neredeyse bire bir. AK Parti seçmenlerinin %63'ü tutukluluğu haklı, yalnızca %9'u haksız bulurken DEM Parti seçmenlerinde tablo tam tersine dönüyor: %86'sı haksız, yalnızca %2'si haklı buluyor (GoFor ve KONDA, 2024). Hukuki meşruiyet değerlendirmesi artık ortak bir zemin değil; siyasi kimliğe göre ayrışan bir algı. Habitat Derneği'nin araştırmasında devlet memurluğunda torpilin liyakatten daha belirleyici olduğunu düşünenlerin oranının %50,5'e ulaşması da kurumsal adalet algısının daha geniş boyutunu ortaya koyuyor (Habitat Derneği, 2025).

Bu üç mekanizma birbirinden bağımsız işlemez; kesişir, pekişir ve kümülatif bir etki üretir. Sesi kısılan genç, sandığa güveni sarsılınca hukuka sığınmaya çalışır; hukuk da öngörülemez işleyince geriye yalnızca bireysel stratejiler kalır.

4. BİRİKİMİN FOTOĞRAFI: DEMOKRASİ, ÖZGÜRLÜK, TEMSİL VE ÖFKE

Olaylar geçti; birikimi kaldı. Her kırılma noktası başlangıçta bireysel bir deneyim olarak kaldı; ama bu deneyimlerin birikmesi zamanla kolektif bir tutuma dönüştü. Bu dönüşümün izlerini dört göstergede okumak mümkün: demokrasi memnuniyeti, özgürlük endişesi, temsil algısı ve baskın duygu. Tablo 4.1 bu göstergelerin 2015-2025 dönemindeki seyrini bir arada sunuyor.

Tablo 4.1. Birikimin Fotoğrafı: Demokrasi, Özgürlük, Temsil ve Öfke: Temel Veri Noktaları Özeti (2015-2025)

Panel	Gösterge	Temel veri	Kaynak	Yıl
Demokrasi memnuniyeti	Demokrasinin işleyişinden memnun gençler (TOG/KONDA)	%8	TOG ve KONDA	2025
	Türkiye geneli demokrasi memnuniyeti: Pew trendi	%47 → %33	Clancy vd.	2019→2024
Özgürlük endişesi	Özgürlükleri konusunda endişeli gençler: TOG/KONDA panel	%60 → %80	TOG ve KONDA	2015→2025
	İfade özgürlüğü "çok önemli" diyenler	%83	İEA/FNF	2021
Temsil açığı	18-29 yaşın seçmendeği payı	%24,49	YSK	2024

Panel	Gösterge	Temel veri	Kaynak	Yıl
	18-30 yaşın seçilen milletvekili içindeki payı	%0,83	GoFor ve KONDA	2024
	Ulusal siyasette yeterince temsil edilmediğini düşünenler	%47,4	Hasanović vd.	2024
Baskın duygu	Türkiye'yi düşününce hissedilen baskın duygu: öfke	%19,9	Habitat Derneği	2025
	2023'e kıyasla öfke oranındaki artış	%17,5 → %19,9	Habitat Derneği	2023→2025

Kaynak: TOG ve KONDA (2025); Clancy vd. (2024); 23 Araştırma (2025); GoFor ve KONDA (2024); Habitat Derneği (2025).

Nkansah ve Bartha'nın 39 demokratik ülkeyi kapsayan karşılaştırmalı analizine göre büyük genç nüfus payı, beklentinin aksine, demokrasi desteğini zayıflatmıyor; aksine güçlendiriyor (Nkansah ve Bartha, 2023). Türkiye'deki tablo da bu yönde; ama birikimin ağırlığı gençlerin demokratik değerlere bağlılığıyla değil, bu değerlerin kurumsal karşılığıyla ilgili. Demokrasinin işleyişinden memnun olduğunu ifade eden gençlerin oranı TOG ve KONDA'nın karşılaştırmalı araştırma verisine göre %8, Habitat Derneği'nin 2025 araştırmasında ise %14,6 (TOG ve KONDA, 2025; Habitat Derneği, 2025). Pew Research Center'ın verilerine göre, Türkiye genelinde demokrasi memnuniyeti 2019'daki %47'den 2024'te %33'e geriledi. Yaş gruplarına göre ayrıştırıldığında bu oran 18-34 yaş grubunda %25, 35-49 yaş grubunda %32, 50 yaş üstünde ise %41 (Clancy vd., 2024).

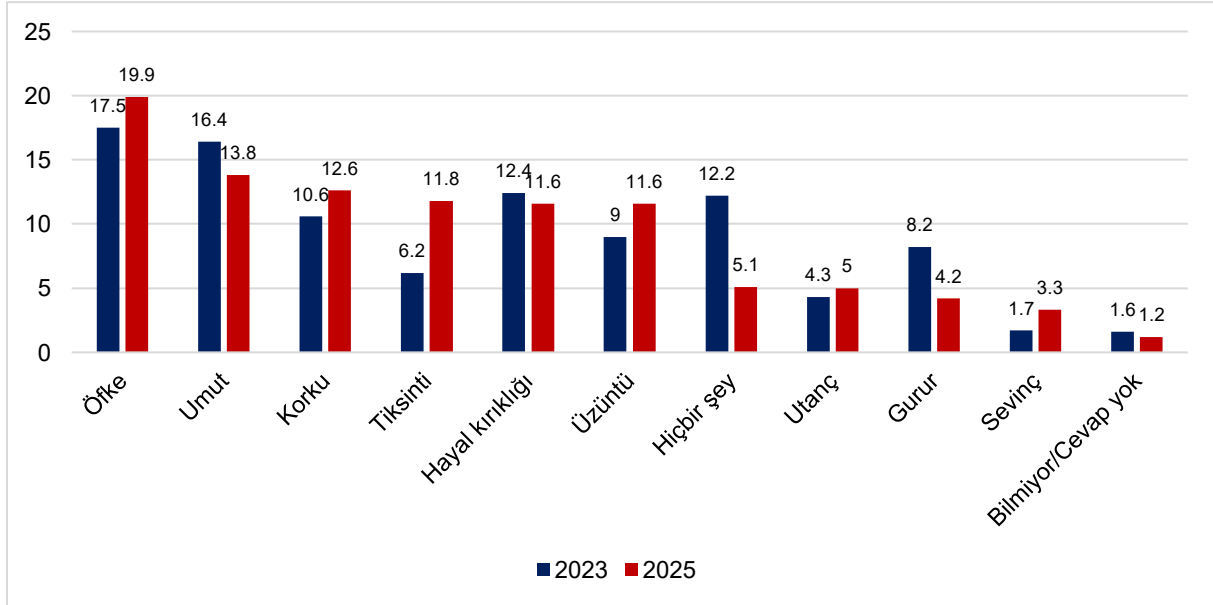
Bu veriyi demokrasiye karşı çıkış olarak okumak yanıltıcı olur. 23 Araştırma'nın Gençlik Barometresi'ne göre "demokrasi iyi bir yönetim biçimidir" diyenlerin oranı ortaokul ve öncesinde %39, lisansüstü mezunlarda %75; 23 yaş altında %54, 23 yaş üstünde %65. Siyasi gündem takibine göre ise hiçbir zaman takip etmeyenlerde %45'ten her zaman takip edenlerde %71'e uzanan düzenli bir artış gözlemleniyor; nadiren, bazen ve çoğunlukla takip edenler sırasıyla %54, %58 ve %65 (23 Araştırma, 2025). FES'in bölgesel araştırmasında "demokrasi genel olarak iyi bir yönetim biçimidir" ifadesine 1-5 ölçeğinde verilen yanıtların ortalaması Türkiye'de 3,9, bölge genelinde 3,6; 12 ülke arasında Arnavutluk'un ardından en yüksek ikinci skor (Hasanović vd., 2024). Siyaseti en yakından izleyenler hem en büyük ülke karamsarlığını hem de en güçlü demokrasi desteğini taşıyan kesim; kaygı bilgiden geliyor, ama değer bağlılığı da öyle. Demokrasiyi güçlü şekilde destekleyen kesim aynı zamanda yaşanan demokrasiden en çok hayal kırıklığı yaşayan kesim: bu makas, birinci bölümdeki "eleştirel vatandaşlar" çerçevesiyle tam örtüşüyor.

Özgürlük talebi güçlü; ama bu talebin hayata geçtiğine dair inanç zayıf, hem de giderek zayıflıyor. TOG ve KONDA'nın karşılaştırmalı araştırması bu kaygının nasıl derinleştiğini gösteriyor: özgürlüklerinin kısıtlandığını düşünenler arasında "kesinlikle doğru" diyenlerin oranı 2015'teki %23'ten 2025'te %49'a çıkarken "doğru" diyenlerin oranı %37'den %30'a geriliyor (TOG ve KONDA, 2025). Kaygı yalnızca yaygınlaşmıyor; yoğunlaşıyor. 23 Araştırma'nın 2025 araştırmasında "insanlar siyasi, felsefi veya dini konular hakkındaki düşüncelerini her yerde ve her zaman özgürce ifade edebilmeli" ifadesine katılım lisansüstü mezunlarda %74, ortaokul ve

öncesinde %42 (23 Araştırma, 2025). Değer olarak özgürlüğe bağlılık güçlü; ama bu değeri güvence altına alması beklenen kurumsal mekanizmalara güven sarsılmış durumda.

Temsil açığı hem sayısal hem algısal boyutuyla belirgin. GoFor ve KONDA'nın hesaplamalarına göre, 2023 genel seçimlerinde toplam seçmenin %24,5'ini oluşturan 18-30 yaş grubunun milletvekilleri içindeki payı yalnızca %0,83 (GoFor ve KONDA, 2024). FES'in bölgesel araştırmasına göre Türkiye'deki gençlerin %47,4'ü ulusal siyasette çıkarlarının yeterince temsil edilmediğini düşünüyor; Habitat Derneği'nin araştırmasında "benim gibi insanları temsil eden bir siyasetçi yok" diyenlerin oranı %41, "benim gibi insanların hükümeti etkileme şansı yok" diyenlerin oranı ise %41,7 (Hasanović vd., 2024; Habitat Derneği, 2025). 23 Araştırma bu tabloya bir kutuplaşma katmanı ekliyor: gençlerin çıkarlarının yeterince temsil edildiğini düşünenlerin oranı sol görüşlülerde %14, sağ görüşlülerde %32 (23 Araştırma, 2025). Temsil sorunu evrensel ama algısı siyasi kimliğe göre ayrışıyor; iktidar bloğuna yakın gençlerin büyük çoğunluğu da kendini temsil edilmemiş sayıyor. Bu ayrışmanın cinsiyetten değil yapıdan beslendiğini de belirtmek gerekiyor: 32 ülkeyi kapsayan karşılaştırmalı çalışmalar, Batı Avrupa'da belirginleşen genç kadın-erkek ideolojik uçurumunun Türkiye'de istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koyuyor (Nennstiel ve Hudde, 2025). Temsil açığı toplumsal cinsiyet ekseninde değil, kurumsal kısıtların ürettiği yapısal zeminle şekilleniyor.

Şekil 4.1. Türkiye'nin siyasal durumu hakkında hissedilen duygu (% , 18-29 yaş, 2023 ve 2025)

Kaynak: Habitat Derneği ve Infakto RW (2025).

Bu birikimin duygusal karşılığını Habitat Derneği'nin 2025 araştırması sunuyor. "Türkiye'nin siyasal durumunu düşününce ne hissediyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtlarda 2023'e kıyasla belirgin bir olumsuzlaşma var. Baskın duygu öfke %19,9 ile birinci sıraya yerleşiyor, 2023'teki %17,5'in üzerinde. Tiksinti en keskin artışı kaydeden duygu. 2023'teki %6,2'den %11,8'e yükseliyor. Üzüntü de %9,0'dan %11,6'ya çıkıyor. Olumlu duygulardaki gerileme de dikkat çekici; umut %16,4'ten %13,8'e düşerken gurur %8,2'den %4,2'ye iniyor. Şekil 4.1 bu değişimi görsel olarak sunuyor. Siyasal durumun bir zamanlar beslediği umut ve gurur, yerini giderek öfke ve tiksintinin baskın olduğu bir tabloya bırakıyor. İkinci sıraya kalan umut (%13,8) siyasetin

bu kapasiteyi tümüyle yitirmediğini gösteriyor; ama yitirenin giderek daha fazla olduğu da açık (Habitat Derneği, 2025).

Bu dört gösterge tek yönlü ve birbiriyle tutarlı bir tablo çiziyor. Demokrasi memnuniyetsizliği, özgürlük kaygısı, temsil boşluğu ve öfkenin yükselmesi aynı yapısal sorunu farklı açılardan ölçüyor. Baskın duygunun öfke olması bir kopuşun değil, hâlâ önemseyen, hâlâ beklentisi olan ama bu beklentinin karşılıksız kaldığını düşünen bir kuşağın ifadesi. Birikmiş mesafe seçilmiş değil, dayatılmış bir sonuçtur.

5. BİRİKİM DEVAM EDİYOR

Önceki bölümün verileri geçmişin birikimini ölçtü. Ne var ki birikim 2025'te durmadı; 2026'nın ilk yarısında tabloya iki yeni halka eklendi. Her ikisi de üçüncü bölümde tanımlanan mekanizmaların kesişiminde duruyor ve dördüncü bölümün ölçtüğü zemine düşüyor.

Birinci halka, Kasım 2023'te yapılan CHP olağan kurultayının Mayıs 2026'da Yüksek Seçim Kurulu tarafından mutlak butlanla iptal edilmesidir; karara yapılan itiraz da reddedildi. Hukuki gerekçeler tartışılmaya devam ederken siyasi sonuç hızla belirginleşti. Seçimle oluşmuş bir parti iradesi yargı kararıyla geçersiz kılındı. Türkiye'de muhalefet partilerinin iç seçimleri uzun süredir tartışmalı bir zemin; ancak bu karar tartışmanın boyutunu niteliksel olarak değiştirdi. 2019'da İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçiminin iptalinin ardından seçmen, iradesini yenileme seçiminde tescil ettirebilmişti; bu kez iradenin yeniden dışa vurulacağı bir mekanizma devreye girmedi. Sandığın yalnızca genel seçimlerde değil, sivil siyasi örgütlenmenin kendi iç işleyişinde de güvenilir bir irade aracı olmaktan çıkabileceğine dair algı böylece pekişti. Habitat Derneği'nin 2025 araştırmasında 18-29 yaş grubundaki gençlerin %39,6'sının oyunun seçim sonuçlarına bir etkisi olacağını düşünmemesi, üçüncü bölümde aktarılan %54,2'lik seçim adaleti güvensizliğiyle birlikte okunduğunda, bu kararın özellikle muhalefete yakın gençlerde değişimin sandıkla mümkün olduğuna dair inancı bir kez daha sınıdığını gösteriyor (Habitat Derneği, 2025).

İkinci halka, 22 Mayıs 2026'da İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne yönelik kapatma kararıdır. Yükseköğretim Kurulu'nun kararıyla 20 binden fazla öğrencinin öğrenim gördüğü üniversitenin faaliyetleri durduruldu; karar üç gün sonra, 25 Mayıs'ta geri alındı. Geri alınmış olması olayı anlamsızlaştırmıyor, tersine öngörülemezliği pekiştiriyor: 20 bin öğrenci üç gün boyunca okullarının açık kalıp kalmayacağını, öğretim üyeleri ve idari personel ise sözleşmelerinin geçerliliğini bilmeden bekledi. Üç gün kısa sürdü; ama bıraktığı belirsizlik daha uzun. Bu karar, üçüncü bölümde ele alınan Boğaziçi halkasıyla doğrudan bir süreklilik içinde okunabilir. 2021'de kayyum rektör atamasıyla başlayan ve 15 ayı aşan direnişle süren süreçte üniversiteler, gençlerin kamusal alana en çok dahil olduğu kurumlar olarak siyasi gerilimin odağına yerleşmişti. Bilgi kararı bu kırılganlığın sürdüğünü gösteriyor; sesin kısılması ile hukuki belirsizliğin kesiştiği bu noktada, gençlerin eğitim aldıkları kurumların bile öngörülebilir bir alan olmayabileceğine dair algıyı besledi. 23 Araştırma'nın 2025 verisinde katılımın önündeki en önemli engelin %16 ile güvenlik endişesi olduğu (23 Araştırma, 2025) hatırlandığında, karar bu endişeyi pekiştiren bir örnek oldu.

Bu iki gelişme, önceki bölümlerde tarif edilen bozuk zemin üzerine çıkılan yeni katlar olarak değerlendirilebilir. Habitat Derneği'nin 2025 araştırmasında gençlerin %44,6'sı siyasetin sorunlara çözüm olacağına inanmadığını, %55,8'i "Ankara'daki hükümete başvurmanın bir anlamı yok, çünkü onlar yalnızca kendilerini düşünüyor" görüşünü paylaştığını belirtiyor (Habitat Derneği, 2025). 23 Araştırma'nın 2025 verisinde ise son 12 ayda hiçbir toplumsal

katılım eyleminde bulunmayanların oranı %22 (23 Araştırma, 2025). Bu rakamlar boşlukta üretilmedi; Tablo 3.1'deki olaylar silsilesinin ve 2026'nın iki yeni halkasının birikimli etkisiyle şekillendi.

Mesafe birikmeye devam ediyor. 2013'ten 2026'ya uzanan örüntüde her yeni halka öncekinin üzerine bir katman ekliyor; gençler de bu süreci yakından izliyor. İkinci bölümün bulgusu burada yeniden anlam kazanıyor: siyasi gündem takibi arttıkça ülkenin geleceğine ilişkin umutsuzluk da artıyor ve 2026'nın iki halkası bu ilişkiyi besleyen yeni malzeme sunuyor. Geriye tek bir soru kalıyor: bu birikimin bedeli kime kesiliyor?

6. SONUÇ: KAYBEDEN KİM?

Türkiye'de gençlik ile siyaset arasındaki mesafe bir seçimin değil, bir birikimin sonucudur. 2013'te başlayan ve 2016'dan itibaren sistematikleşen bu süreçte gençler sessizleşmedi; siyaseti bölgenin en yüksek oranlarından biriyle izlemeyi sürdürdü. Ama bu izleme umut değil hayal kırıklığı üretti. Veriler tek bir noktada birleşiyor: siyaseti ne kadar yakından izlersen ülkenin geleceğine o kadar karamsar bakıyorsun; kişisel gelecek umudu ise siyasi gündemden bağımsız seyrediyor. Birikmiş mesafe seçilmiş değil, dayatılmış bir sonuçtur.

Bu mesafenin ilk ve en yapısal bedeli, demokratik temsil kalitesidir. 600 milletvekilinin yalnızca beşinin 18-30 yaş grubundan gelmesi, toplam seçmenin dörtte birini oluşturan bu kitleyi yasama süreçlerinin fiilen dışında bırakıyor (GoFor ve KONDA, 2024). Gençlerin bugün yaşadığı sorunlar (ekonomik kırılganlık, konut erişimi, eğitim ve istihdam belirsizliği) mecliste yeterince karşılık bulamıyor. Temsil açığı kısa vadede sandıkta görünmeyebilir; uzun vadede demokratik meşruiyeti aşındıran sessiz bir süreç olarak işler.

İkinci bedel seçim aritmetiğinde beliriyor. Kararsız ya da oy kullanmayacağını belirten gençlerin toplamı %46,1'e ulaşıyor (GoFor ve KONDA, 2024); bu, her seçimde dengeyi değiştirebilecek büyük ve şekillenmemiş bir kitle. Mevcut siyaset bu kitleye ulaşmakta zorlanıyor. Gençlerin %52'si hiçbir partinin gençlik söylemini samimi bulmuyor ve bu hem iktidar hem muhalefet bloğu için geçerli bir tespit (GoFor ve KONDA, 2024). Kazanılmamış genç oyu, Türkiye siyasetinin en büyük belirsizlik değişkenlerinden biri olmayı sürdürüyor.

Üçüncü ve en derin bedel, siyasetin meşruiyet zeminindeki erozyondur. %8'lik demokrasi memnuniyeti, %54,2'lik seçim adaleti güvensizliği ve "Ankara'ya başvurmanın bir anlamı yok" diyen %55,8'lik oran birlikte okunduğunda, tekil bir hoşnutsuzluktan çok daha ağır bir tablo çıkıyor (TOG ve KONDA, 2025; Habitat Derneği, 2025; GoFor ve KONDA, 2024). Meşruiyet yalnızca seçim kazanmakla değil, kararların geniş kesimlerce adil ve bağlayıcı bulunmasıyla kurulur. Gençler bu inancı büyük ölçüde yitirmiş görünüyor. Yine de bu yitmiş demokrasinin reddi değil. Araştırmalar demokratik değerlerin güçlü biçimde benimsendiğini, sorunun yaşanan demokrasinin bu değere karşılık verememesi olduğunu gösteriyor.

Peki kaybeden kim? Üç bedel bir arada değerlendirildiğinde yanıt çok katmanlı. Birincisi gençlerin kendisi; sesi kısılan, sandığa güveni sarsılan, hukuki belirsizlikle yüzleşen ve kurumsal kanallara yabancılaşan bir kuşak. İkincisi demokratik sistemin kendisi; nüfusun dörtte birini temsil edemeyen, tarihi düşük memnuniyet değerleriyle meşruiyet açığı veren bir yönetim yapısı. Üçüncüsü politika yapım sürecinin kendisi; bu mesafeyi yapısal bir sorun olarak ele almadığı sürece hem mevcut hem gelecek seçmen kuşağını sisteme bağlamakta zorlanan bir karar alma mekanizması. Gençlik sorunu diye adlandırılan tablo, aslında sistemik bir kırılganlığın göstergesidir; sınırı gençlerle bitmiyor. Kurumsal öngörülebilirliğe ihtiyaç duyan her yatırımcı, nitelikli genç işgücü arayan her işveren ve hesap verebilirliği önemseyen her seçmen bu mesafeyi dolaylı olarak hissediyor.

Bu tablo, birbirine bağılı üç alanda adım atmaya gerektiriyor. İlki, temsil açığının kapatılmasıdır. Kısa vadede tercihli oy düzenlemeleri, aday yaş sınırlarının gözden geçirilmesi ve gençlik danışma mekanizmaları işe yarayabilir. Orta vadede partiler genç aday kotasını iç tüzüklerine alabilir, yerel yönetim kararlarına gençlik katılımı entegre edilebilir. İkincisi, sandığa güvenin yeniden inşasıdır. Seçim süreçlerinde şeffaflık ve bağımsız gözlem kapasitesi güçlendirilmeli, itiraz süreçleri kamuoyuyla paylaşılan bir protokole bağlanmalıdır. Kalıcı güven için seçim mevzuatı tüm tarafların kabul ettiği bir müzakereyle güncellenmelidir. Üçüncüsü, hukuki öngörülebilirliktir. Beşinci bölümdeki 2026 olaylarının gösterdiği gibi, kurumsal kararların tutarlılığı gençlerin sisteme güveninin en kırılgan noktasıdır. Yargı bağımsızlığı standartları açıkça tartışılmalı; anayasal güvenceler ve kurumlar arası denge mekanizmaları bu zemini kalıcılaştırmalıdır. Üç alan birbirine bağılıdır. Birinde atılan adım diğerlerini de güçlendirir. Bu üç adım kurumsaldır; ancak gençlerin sisteme yabancılaşması salt kurumsal bir mesele değil. Birinci bölümde görüldüğü gibi her on gençten sekizi parasız kalıp muhtaç duruma düşmekten korkarken (TOG ve KONDA, 2025), siyasetin gençleri yalnızca dinlemesi ya da onlara alan açması yetmez; somut ekonomik fırsatlar da sunması gerekir.

“Siyaseti izledikçe ülkenin geleceğine umutsuzluk artıyor” bulgusunu tersine çevirmenin en temel yolu, siyasetin gençler için somut bir umut kaynağına dönüşmesidir. Gençler pes etmiş değil; baskın duygunun öfke olması ilgisizliği değil, karşılıksız kalan bir beklentiye yansıtıyor. İmkânı olsa yurt dışında yaşamak istediğini söyleyen gençlerin oranının %57'ye ulaşması bir uyarı sinyali; ama bu, çoğunluk için henüz fiiliyata dönüşmemiş bir potansiyel olarak duruyor (23 Araştırma, 2025). Sinyali duymak için geç değil. Birikmiş mesafeyi kapatmak zaman ister; ama ilk adım, mesafenin gerçekten birikmiş olduğunu görmektir. Bu değerlendirme notu, o görme çabasına küçük bir katkı sunmayı hedefledi.

KAYNAKÇA

- 23 Araştırma. (2024). Gençlerin gelecek perspektifleri: Araştırma raporu, Ocak 2024. 23 Araştırma.
- 23 Araştırma. (2025). Gençlik barometresi: Sayı 4. 23 Araştırma / Galata Anket Araştırma.
- Booth, R. B. ve Medina, A. (2025). Youth are taking civic action, but need opportunities and support to overcome socioeconomic barriers. CIRCLE, Tufts University. <https://circle.tufts.edu/latest-research/youth-are-taking-civic-action-need-opportunities-and-support-overcome-socioeconomic>
- Clancy, L., Poushter, J. ve Hernandez Ramones, S. (2024, 16 Ekim). How people in Turkey view their government. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/global/2024/10/16/how-people-in-turkey-view-their-government/>
- GoFor ve KONDA. (2024). Gençlerin politik tercihleri araştırması: 2024. Gençlik Örgütleri Forumu.
- Grasso, M. ve Giugni, M. (2022). Youth doing politics in times of increasing inequalities. *Politics*, 42(1). <https://doi.org/10.1177/02633957211042738>
- Habitat Derneği. (2025). Türkiye'de gençlerin iyi olma hali araştırması 6. Habitat Derneği ve Infakto RW.
- Hasanović, J., Lavrič, M., Adilović, E. ve Stanojević, D. (2024). Youth Study Southeast Europe 2024: Independent but concerned: the voices of young people in Southeast Europe. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Hrynowski, Z. ve Marken, S. (2023, 14 Eylül). Gen Z voices lack trust in major U.S. institutions. Gallup. <https://news.gallup.com/opinion/gallup/510395/gen-voices-lack-trust-major-institutions.aspx>
- İstanbul Ekonomi Araştırma ve Friedrich Naumann Vakfı. (2021). Türkiye'nin geleceğine genç bakış. Friedrich Naumann Stiftung für die Freiheit.
- İstanbul Ekonomi Araştırma ve Friedrich Naumann Vakfı. (2024). Türkiye'de kutuplaşmanın coğrafi evrimi: Gençler ve değer eksenleri. Friedrich Naumann Stiftung für die Freiheit.
- Lavizzari, A. (2025). Young people's participation in the 2024 European elections. Council of Europe / European Youth Partnership.
- Nennstiel, R., & Hudde, A. (2025). Is there a growing gender divide among young adults in regard to ideological left-right self-placement? Evidence from 32 European countries. *European Sociological Review*, 41(6), 862-883. <https://doi.org/10.1093/esr/jcaf021>
- Nkansah, G. B. ve Bartha, A. (2023). "Anti-democratic youth?" *Contemporary Politics*, 29(5), 553-575. <https://doi.org/10.1080/13569775.2023.2196877>
- Norris, P. (1999). *Critical citizens: Global support for democratic government*. Oxford University Press.
- OECD. (2025). *Education at a glance 2025: OECD indicators*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/1c0d9c79-en>
- Sak, G. (2026, 25 Mayıs). 2016'dan beri siyaset gençlerle ilgilenmiyor. *Ekonomim*. <https://www.ekonomim.com/kose-yazisi/2016dan-beri-siyaset-genclerle-iligilenmiyor/895969>
- TOG ve KONDA. (2025). Türkiye'de 100 genç olsaydı. Toplum Gönüllüleri Vakfı. <https://www.tog.org.tr/100-genc>
- TÜİK. (2025). İşgücü piyasasında gençler, 2024. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/57941>
- TÜİK. (2026). İşgücü istatistikleri, I. çeyrek: ocak-mart, 2026. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/57992>